

הארץ השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת בהר בחוקותי
תשפ"ג
גיליון 162

א לעבטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

מלזוים ועוזרים

פניני פרשה

"בהר סיני" (כה"א)

בדברי רש"י: מה ענין שמיטה אצל הר סיני? יעוי"ש. ואפ"ל: דהא תכלית מעמד הר סיני הוא ה'אמונה', ע"י הפסוק **"כל מצותיך אמונה"** (תהלים קי"ט). וכן מאמרם (מכות כד.): בא חבוקוק והעמידן על אחת, שנאמר **"צדיק באמונתו יחיה"** (חבוקוק ב.ד.). והא בשמיטה הוי גילוי האמונה בכל הבריאה, וכדכתיב בהמשך **"ויבשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה"**. וזהו הר סיני, ענין האמונה של קבלת התורה, עם מצוות שמיטה.

"ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול" (כה"א) כל השפע תלויה כפי החיות האלוקות שמכניס האדם בארצות שבו, וכדברי התנא דבי אליהו (א"י, ג' ב') **"מעיד עלי שמים וארץ שאין פירות ותבואה באין לידי הרקבה אלא מתוך דרכיהן של בני אדם"** - שאין בהם אלוקותו ית'.

וזהו: **"ולח-יה"** כפי החיות י-ה שאתה מכניס: **'בארצך' - בארציות שלך**, כן תהיה: **'כל תבואתה לאכול'**. וכבר מובא בארכה ענין מעלת החיות האלוקי שיש להכניס בכל עשיה. להסתכל בשכל של כל דבר.

"וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרוו בארץ לכל יושביה ... ושביתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו" (כה"א) שנת החמישים מרמז על תשובה שער החמישים - **'בינה'**. כמובא בזוהר (תיג רט"ז, ח"א ע"ט, ליקוטי מוהר"ן ע"ג ח"ב).

בזה משקבל האדם על עצמו עול **"תשובה"**, מתקיים בו: **"וקראתם דרוו בארץ"** שהיה בן חורין מהעבירות שבידו. ובהמשך הפסוק: **"ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו"** כי עיקר התשובה הוא להחזיר ולהשיב הדבר שמקום שניטל משם כמובא בזוה"ק, ומבואר בליקוטי מוהר"ן (תורה ל"ה), **"תשובה היא בחינת זקא, להחזיר את הדבר ממקום שאנתגלית מתמן - להחזירו לשרשו"**.

וכן של להוסיף; שעל ידי התשובה חוזר לשרשו ונעשה קטן שנולד, כמובא. וזהו: **"אל משפחתו" - אל מקור מחצבתו**.

"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו" (כה"א יד) כשמדברים עם חברו ביראת שמים, צריך להיות עיקר כוונתו להשפיע ולא בכדי להראות חכמתו וידיעתו, וכמובא בליקוטי מוהר"ן (תו לד) על הפסוק: **"ומקבלין דין מן דין"** ששניהם יהיו שווים ולא יתגאה האחד על זולתו.

וכעין כך מובא בספר **"פרי הארץ"** (יג) וזה לשונו: **"וכן כל אחד יכול להעלות את חברו, אבל אינו יכול להתעלות על ידו כי אם בהקטין עצמו לפניו"**. ובה אפ"ל יתפרש הפסוק: **"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך"** שמרמז על ענין הדיבור הוא האחד לזולתו בתורה ויר"ש. דעיקר הקניין הוא בדיבור, התנאי לכך: **"ולא תונו איש את אחיו"** שיהיו דברים היוצאים מהלב, להשפיע לזולת בכנות ובאמת.

ובשביל זה נקרא בשם לווה ומלוה, לשון לוי והתחברות, כי על-ידי הלוואה חן, מתחברו זה לזה ומאירין זה לזה הגונוני עלאין.

וע"כ נקרא אצל העולם **"הלוואה חן"**, יחן דיקא, זה בחינת הארת הגוונים שהם עיקר הפאר והחן, כמו שפירש שם אדמו"ר ז"ל, על הפסוק, **"חן בעיני ה'"**.

זכות הלוואה לדרות ולנצח

ועד כמה השלכותיה של הלוואה היא נצח, נוכל ללמוד מסיפורו של החסיד ר' משה ירוסלבסקי ז"ל, בהלוואה על סך 10.000 לירות עבור בנין בית הכנסת הגדול דחסידי ברסלב במאה שערים (השול).

וכך סיפר בנו ר' נחמן (מימי הנחל ניסן תשפ"ב): בעת שחשב החסיד רבי אליהו חיים רוזין לנסוע לחו"ל, להתרים את אח"כ עבור הוצאות הבניה המרובות, פנה לר' משה ירוסלבסקי ואמר לו: **"כאשר אבוא לחו"ל לבקש עבור הבנייה יחשבו שאני מדומיין... אני צריך להתחיל לחפור שיראו שאני רציני... ברשותו של ר' משה היה אז 10.000 לירות שהיו כל רכשו, אך הוא לא היסס פעמיים, ונתן לר' אליהו חיים רוזין את כל כספו בהלוואה, למרות שידע שדרך הטבע אין לו את היכולת להחזיר את הלוואה..."**

כאשר התחילו לבנות, ור' אליהו חיים רצה לפרוע החוב, לא הסכים ר' משה, באמרו: **"תתקדם עם העבודה, ובינתיים אחכה עם החוב"**. וכך דחה שוב ושוב עד פטירתו, מלבד אלף לירות שהחזיר בתחילה. ואף גם בנו ר' נחמן משפך בדרכי אביו, וסירב לקבל את תשלום החוב, שהפך ברבות השנים לקירות בית המדרש הגדול של חסידי ברסלב.

ומוטב שיהיה בעל חוב לעצמו מלהיות לאחרים

עוד זאת עלינו לדעת כשמדברים על הלוואות, שיש לנו להיזהר ולהישמר מלהרבות בלקיחת הלוואות, ויעוין בארכה ב'שיחות הר"ן' (קב) שכותב בין דבריו: **"...ואם נדמה לו שצריך מלבש, או לאשתו ובניו אף על פי שמוכרח לו: אל ידחק השעה ללוות ולהקיף ולהיות בעל חוב, אך מתין עד שיבוא עתו. וטוב לסבול דחק אפילו במזונות, וכל שכן במלבושים ודירות וכו', ולא להיות בעל חוב. ומוטב שיהיה בעל חוב לעצמו או לבני ביתו ממלבושים, מלהיות בעל חוב להחוננו או לאחרים. כי בכל עניני פרנסה צריכים להתמתן עד שיבוא עתו כמו שכתוב: **"עניני כל אלק ישברו ואתה נתן להם את אכלם בעתו. אכן כן; זהירות ושמירה בחובות והלוואות"**.**

שירת הפרשה

"וכי ימוך אִחִידך... וְהִחֲזַקְתָּ בוֹ" נִקְרָאת בַּפְּרָשָׁה וְכָבֵד מוּבָא בַּפּוֹפְרָשִׁים דְּקָאֵל עַל מִצְוֹת הַלְוָאָה.

גְּדוּלָה בְּגִמְלוֹת חֲסִידִים יוֹתֵר מֵהַ"צְדָקָה" גְּדוּלָה הִיא מַעֲלַת מִצְוָה זוּ וְרוּם עֲרָפָה.

עַל יְדֵי גְמִילוֹת חֲסִידִים מְאִירִים זֶה לָזֶה בְּשִׁמְחָה וּמְאִירִים הַגּוֹנִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּהֶאֱרָה נִפְלְאָה.

לְעֹזֵר לְזוֹלָת בְּעַת דְּחָקוֹ בְּעֶזְרָה - זוּהִי הַמִּצְוָה לְהַחֲזִיר אֶת הַדָּל וְהָרֶשׁ לְקַדְמוֹתוֹ בְּרוּחַ טוֹבָה.

השבוע קוראים בפרשייתנו את הפסוק **"וכי ימוך אִחִידך ומטה ידו עמך והחזקת בו"**. וכך הם הדברים בפרש"י: אל תניחנהו יסוד ויפול ויהא קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטות היד. למה זה דומה למשוי שעל החמור, עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ חמשה אין מעמידין אותו.

ב'ספר החינוך' (מצוה ש- המצוה האחרונה בפרשייתנו בעניני ערכין) כותב שבכאן קאי על הלוואה, וכלשונו: **דכתיב גבי הלוואה (ויקרא כה לה): וכי ימוך אִחִידך ומטה ידו עמך והחזקת בו. דהינו הלוואה, כדכתיב בסופיה: אל תקח מאתו נשך ותרבית וגו'.**

וכך אנו מוצאים בספר **"אהבת חסד"** (למך החפץ חיים): **שהעזרה בכאן, זה בכל דבר שעוזר, מתנה או הלוואה, וכדומה. וכדבריו: "וכי ימוך אִחִידך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך"**, ונאמר (שם ל"ו): **"וחי אִחִידך עמך"**, שנצטוונו במצות עשה הזו; להחזיק עמו שותפות, או להמציא לו מלאכה, כדי שיתחזק בזה, ולא יפול ויצטרך לבריות, והמונע עצמו מכל זה, עובר מצוות עשה זו.

עיקר מצות הלוואה לעני שינצל מן העניות

בפנימיות מעלת החסד והלוואה לזולת, אנו מוצאים בליקוטי הלכות' (גבית מלוה ג' ה) בכתבו: **ועל כן גדולה גמילות חסד יותר מן הצדקה, כי כשנותן לו צדקה אינו נותן לו רק מעט כדי מתנת ידו, אבל הלוואת חן, הוא מלווה לו איזה סך מסוים, ועל ידי שמלווה לו לשעה, על ידי זה נעשה עכשיו המעות אצל הלווה כשלו... כי זה עיקר מצות הלוואה לעני לראות לעזור להעני באופן שינצל מן העניות לגמרי, כמו שכתוב: **"וכי ימוך אִחִידך עמך והחזקת בו וכו"**. וכמו שפירש רש"י שם, אל תניחנהו ליפול וכו', כי עד שלא נפל אחד יכול להקימו... שזהו עיקר המצווה של צדקה וגמילות חסד, כדי לבטל העניות מישראל לגמרי על ידי צדקה ומשפט...**

הלוואת חן

בשרשי המצווה מעלת החסד והלוואה לזולת, הוא בליקוטי הלכות' (עבודת אליים ג א) ע"פ תורה כ"ה בליקוטי מוהר"ן, **וכללך לך לשונו:**

כי ישראל הם הם הגוונים, בחינת ישראל אשר בך אתפאר, שבהם מתגלה פאר הגוונים. וכל אחד מישראל יש בו גוון מיוחד כפי שרשו באבני החושן והאפוד, שהם שעירות קדושה של ישראל, כי הו שווים הון רב ובהם היה כל הגוונים, וכשנכללן זה בזה ומאירין זה לזה - על-ידי צדקה וחסד שעושה אחד עם חברו מממונו, ששם עקר הגוונים, אז הגוונים נכללן זה בזה ומאירין זה לזה, ואז עיקר התגלות פאר הגוונים. ואז דייקא נתגלה גדולת הבורא וכנענין הקליפות שהם כוח המדמה, ועולה מדרגא לדרגא, ומעלה גם חברו מדרגא לדרגא ...

ובשביל זה הזיהירה התורה להלות לחברו; הלוואת חן וחסד כמו שאמר, **"אם ספך תלוה את עמי וכו"**. והיא גדולה מן הצדקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: **גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה. כי על-ידי הלוואה, מחזיק ביד חברו ביותר שיוכל להתפרנס על-ידי הלוואתו. ובהפרנסה של איש הישראלי מאירין הגוונים. נמצא, שעושה לו טובה וחסד גדול בגשמיות וברוחניות, ואחר כך יחזיר חברו וישלם לו ויחזיר בו הגוונים שבממון ויאירו זה לזה, שזה עיקר שלימות הארת הגוונים, כשמתנהרין ומאירין זה לזה-וזה לזה.**

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה בנושאת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו זשי"ע

"וכי תאמרו מה נאכל... וציויתי את ברכתי לכם" (ויקרא כ"ה - כ כא)

בטחונו של מוהר"ן בערבי פסחים

היה זה ביום שלפני ערבי פסחים, י"ג בניסן. נכנסה בתו של מוהר"ן מברסלב, מרת חנה צירל והתאוננה לפני אביה באומרה: אבי היקר, הפסח כבר מתקרב, ועדיין אין לנו כלום על צרכי החג. (זוגתו מוהר"ן: מרת דישל, כיבדה אותו מאוד, ולא רצתה להחליש דעתו מזה כלל. על כן שלחה את בתה לאביה).

ורבי נתן, בתשובתו לבתה: 'בתי, ה' יעזור', "טאקטערל גאט וועט העלפן". וכדבר ברכתו, אכן כן היה.

היה זה אחד מתלמידיו, שהיה גר בריחוק מקום, שהרהר לעצמו: מי יודע שמה אין למוהר"ן עבור צרכי החג. וכך; במחשבות אלו התעורר בלבבו: אומר ועושה, הלך ושכר עגלה, ומלא אותה בכל טוב; בשר ודגים, תפוחי אדמה, ביצים ויון, ועוד מכל טוב צרכי החג, והביאם למוהר"ן ז"ל בערב חג הפסח.

ובעת שישב מוהר"ן יחד עם משפחתו בשולחן ליל הסדר, הפליג בהודאה על חסדי השם שלא עזבו. ובין דבריו פנה אל בתו ואמר לה: "בעת שאמרת לך שהשם יעזור לא התכונתי לאדם זה" - "ווען איך האב גיזאגט גאט וועט העלפן האב איך נישט אים גימיינט". כאומר: שלא היה לו שום בטחון בשום אדם זה או אחר שידאג לצרכו, אלא באמת התכונתי שה' יעזור כרצונו יתברך. שישתלשל דבר הישועה לבוא, איך שברצונו רוצה שישתלשל.

"וכי ימוך אחיך עמך ומטו ידו עמך והחזקת בו" (כ"ה ל"ו)

כסף לקניית מעיל פרווה!

אחדות מופלאה ומיוחדת שררה בין בני חבורתו של החסיד רבי סענדער מהעיר 'טרהוויץ'. יחדיו עבדו את השם, וזאת לבד מעזרתם ותמיכתם האחד לזולת, על אף ענייתם הגדולה - ששררה אז ברחבי אוקראינה.

היה זה פעם, עת שישבו יחדיו בשיחת חברים, השית לפניהם אחד מבני החבורה שמקום מגוריו היה בעיר 'טאלנע' - את צערו ודחקו הקשה. באמרו; היות והוא מתפרנס ממכירת 'דגים מלוחים' ב'יריד', ועקב כך הוא צריך לעמוד על רגליו משך כל היום במכירת הדגים בקור העז ובכפור, כי אין בידו מעות לקנות מעיל פרווה טובה שיחמם את גופו בקור הגדול. כשמוע ע"ז סענדער את מצוקתו הקשה, החל מיד לדבר ולהלהיב את בני החבורה בחשיבות מצוות 'החזקת בו' - מצות הצדקה, בעזרתם לאחד מבני החבורה.

כשהחלו 'ברקידה' בסיום החבורה כמנהג החסידים, הוציא כל אחד מכיסו תרומה הגונה למצוה חשובה זו, ואט אט הצטבר סכום הגון שהספיק לקניית מעיל הפרווה.

בסיום הריקוד הארוך - פנה רבי סענדער לבני החבורה באמרו להם: "אם יעמוד לנו לעולם הבא רק זכות שיערה אחת ממעיל פרווה זה, זה כבר מספיק..."

מסירותו לרבים של רבי יונה לבל בל"ג בעומר במירון!

בימים קדמונים, היה החסיד רבי יונה לבל מנהל את 'בית התבשיל' במירון במשך כל השנה, וביותר ביום הגדול ל"ג בעומר שעמד כל היום ומחלק מאכל ומשקה לעולים לציון הקדוש. ובמירון של הימים ההם, שהה המקובל הנודע רבי אשר זעליג מרגליות, שיום זה - היה אצלו כביום הכיפורים ממש, מחצות הלילה עד אור הבוקר היה לומד את ה'אידרא רבא' כשהוא עוטה בגדי לבן, וזאת בנוסף לתפילותיו המעוררים. לאחר מכן התפלל עם ה'ניץ', וממשיך בעבודת היום בריקודים נלהבים עד כי פנה יום.

והיה ליבו של רבי יונה נחמץ בקרבו, על שהוא עוסק כל היום בענייני מאכל ומשתה, ובטרדתו כי רבה - אין הוא יכול אפילו לשפוך את שיחו בציון התנא.

לקראת ערב, הרהיב עוז בנפשו. ניגש אל רבי אשר זעליג, ושפך מר ליבו בפניו, באמרו: אתם זוכים במלוא חופניים של 'ל"ג בעומר', ואילו אני משחיר את ידי כל היום, ועתה נותרו לי כעשר דקות לתפילת מנחה, ועוד עשר לומר מעט תהלים.

ענה לו המקובל: אכן לי יש ל"ג בעומר, אבל רוצה אני רוצה לעשות עמך 'עסק', "לפטור אותך מתפילת המנחה אינני יכול, אבל במקום לומר תהלים משך עשר דקות, המשך נא בחלוקת האוכל והשתייה, ותמורת עבודתך בעשר דקות הללו אתן לך את כל הזכויות הגדולות של ה'ל"ג בעומר שלי..."

מן הספר הראשון הנודע | החזיק בידו את השוקלד

לדלים יקרים! נמצינו אנו בימי הספירה, ימים שמתו בהם תלמידי רבי עקיבא, על פי לא נהגו כבוד זה בזה. וכבר מובא בספרים הקדושים על כך - לא שהם פגעו חלילה אהד את השני, אלא לא מספיק כבודו האחד את השני. לא היו מספיק רגישים לזולת - לחברים.

בהקשר לזה, נדאי לך לדים יקרים, להקשיב לספור, שממנו נובל ללמוד מה זה רגישות לשני. הנה זה באמת מנסיעותיו של הצדיק רבי שמואל שפירא למירון, הביא עמו אהד מהפוסקים הפיסית שוקלד, ובצעת הנסיעה חלק ממנה לנוסעים. רבי שמואל שלא הפך שוקלד לאכלו, חשש אולי יפגע ויפגם זה איש שרוצה לתת לו שוקלד, - פשהוא לא קבל זאת ממנו. או אולי אפילו הוא רק ירגיש איזו פשהיה אי נוחות, אם רבי שמואל לא יקח ממנו את השוקלד.

לקח איפה רבי שמואל מאיש זה את השוקלד, אך לא הקניסו לפיו, אלא החזיק אותו חשאי בידו עד תום הנסיעה, גם פשהיה נמסר בידו, ולקלף את ידו לא עזבו כל משך הנסיעה הארצה, הפל בקדי שחלילה לא יפגע איש זה שנתן לו את השוקלד... זהו; רגישות ואכפתיות לשני! ...

המשך פניני פרשה

"והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי כל הארץ" (כ"ה כג')

ארץ מרמוז על יסוד 'עפר', הטבעיים והכישרונות שהאדם נולד עמם. שאף שנראים שמפריעים לעבודת ה', יש לדעת שדייקא בזאת העבודה רוצים מלמעלה. כי זאת הארץ, שעמו נולד - "לא תמכר לצמיתות". ובסיומו של הפסוק: **"כי לי כל הארץ"** - שכל אלו הטבעיים שיש באדם ממני הם, וכך רצוני כך. כי הרי אין מעמידים לאדם קושי ונסון שאינו יכול לעמוד בכך. וכדברי חז"ל. (ויעוין בליקוטי הלכות שבת ז', באריכות על הפסוק: **"לך לך מארצך וממולדתך"**, שנדמה לאדם שאינו יכול להיפרד מההרגלים שנולד עמם).

"אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמורו" (כ"ו א)

בדברי רש"י דקאי על עמלות בתורה. ואפ"ל דזה מרומזו בתיבות אלו גופא, דהר"ת של: **"אם בחוקתי תלכו"**, הם אותיות: **א - ת - כלל אותיות התורה מא' עד ת'.** ואות ב' תחילתו של תורה שבכתב: **"ב'ראשית"**. וס"ת של: **"אם בחוקתי תלכו"** רמז על תורה שבעל-פה: **מ' - תחילת הש"ס - מאימתי"**. י' תחילת השולחן ערוך - **"י'תגבר כארץ"**. ואות ו' רמז על כלל ששה סדרי משנה.

"אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמורו" (כ"ו ב)

בדברי רש"י, ש"אם בחוקתי קאי על התורה. ואפ"ל; דעל לימוד תורה כתוב לשון **"תלכו"** דיש להיות מוסיף והולך, וכמובא בדבריהם (ב"ב קכא): **ושאינו מוסיף יאסף.** ומידה טובה מרובה. אך **"במצוות"** כתוב: **"תשמורו"**, דהא אין להוסיף על המצוות, ואין לגרוע ממנו.

"אם בחוקתי תלכו" (כ"ו ג)

אפ"ל בלשון **"אם"** דקאי על ה"בחירה" שיש לאדם בקנין תורה (דהא קאי על התורה בכאן). וכמובא בדבריהם (קידושין סו.): **דתורה מונחת בקון זוית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול.**

"ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו" (כ"ו ד)
אפ"ל דקאי על התורה והמצוות הכתובים בפסוק הקודם. **"גשמיכם בעתם"** - אין מיס אלא תורה, שבעמל התורה יזכו למימי התורה. **"הארץ יבולה"**, ע"ד אמרם: **"אם אין תורה אין קמח"**. דקאי על יבול התורה. **"ועץ השדה יתן פריו"** קאי על קיום המצוות, וכמובא בדבריהם (ב"ר צח יז): **פירותיו של צדיק מעשיו הטובים.** וענינו של **"עץ"** ביזוהר' (ח"א קנ"ב) **כל מהם דאישתדל באורייתא ואתאחד בה, איתאחד באילנא דחיי"**.

"וישבת לבטח בארצכם" (כ"ו ה')

"ארצכם" בגימטריא: **"ירצון"** (עם האותיות והכולל). שע"י מידת הרצון זוכים לשבת בטח בארץ - כל אחד במידת **"הארץ"** שלו. וכדברי האור החיים הקדוש עה"פ: **"ויכלו השמים והארץ וכל צבאם..."** - **"ויכולו"** הוא מלשון **כיסופים וכיליון**, על דרך אמרו: **"נכספה וגם כלתה נפשיו"**. וטעם שהוציא הכתב בלשון **"ויכולו"** לרמז על תשוקה גדולה עד כלות. כי בכוח הרצון נבראו מעשה שמים וארץ. ובליקוטי מוהר"ן (תורה ל"א) - שבכוח הרצון מוציאים את הבריאה הפרטית מהכוח אל הפועל.

"ואכלתם יסון נושן וישן מפני חדש תוציאור" (כ"ו ו')

אפשר לדייק דכתוב **"מפני חדש תוציאור"** ולא **"תאכלו"** - שהישן נעלם. **שבעצם הישן קיים, רק כעת מתחדשים עם החדש.** ע"ד הכתוב (שה"ש א): **"צאי לך בעקבי הצאן."** **"ואל תטוש תורת אמך עד כלות."** דיש לבנות את החדש על יסודות הישנים ולא להעלימם ולסתרם.

"אלה המצוות אשר ציוה ה' את בני ישראל בהר סיני" (כ"ז ל"ד)

ובהמשך מיד: **"חזק חזק ונתחזק"**, ואפ"ל; ע"פ הא דמובא בירושלמי (פ"ג ח"ג) על פסוק זה: **"א"י אילא, מלמד שאם עשאן כמצוות הן מצוות ואם לאו אינו מצוות"**. וא"כ האדם ימנע מקיום המצוה, כי מי יאמר זיכיתי **ליבי, ומי הוא שיעשה כל מצוות ה' בשלימות,** לכך מיד לאחר מכן אנו מכריזים בקול ובענימה: **"חזק חזק ונתחזק"**. ודו"ק.

זוית ראיה <<

פעם מלמעלה...
פעם מלמטה...
ופעם מהצדדים...
העיקר למצוא את הדרך הטובה ולהתקדם...